

STUDIA I SZKICE

Małgorzata Pietrasiak

WIETNAMSKA DROGA DO NIEPODLEGŁOŚCI. SYTUACJA POLITYCZNA W WIETNAMIE W LATACH 1945–1946

■ II wojna światowa stworzyła szansę na zmianę kolonialnego statusu Wietnamu, który od końca XIX w. wchodził w skład imperium Francji¹. Upadek III Republiki w czerwcu 1940 r. i kolaboracyjistyczna polityka rządu marszałka Philippe Pétaina w Vichy osłabiły międzynarodową pozycję Francji. Ta korzystna, z punktu widzenia wietnamskich interesów sytuacja, spowodowała wzrost aktywności wewnętrznych sił politycznych, dążących do odzyskania niepodległości. Nie były one jednak zgodne jak ten cel osiągnąć. W latach 40. XX w. istniały dwa główne nurty niepodległościowe – projapoński i prochiński.

W nurcie projapońskim znalazły się partie reformistyczne, które przyjęły ofertowaną przez Japonię pomoc w odbudowie niezależnego państwa. Wielu polityków wietnamskich wyrażało pogląd, że Japończycy – przedstawiciele żółtej rasy – mogą stać się ich potencjalnymi sprzymierzeńcami. Ponadto ich podziw budziła wzrastająca potęga militarna i gospodarcza Japonii.

Najbardziej wpływową postacią tego nurtu był Ngo Dinh Diem, chociaż ostatecznie zrezygnował z udziału w projapońskim rządzie. Tę opcję polityczną popierały również sekty religijno-militarne: Cao Dai i Hoa Hao, które największe wpływy miały w Kochinchinie oraz powstała w 1912 r. grupa Phuc Quoc².

---

¹ Związek Indochiński powstał w roku 1887, w jego skład weszły trzy części dzisiejszego Wietnamu: Tonkin (Wietnam Północny ze stolicą w Hanoi), Annam (Wietnam Środkowy ze stolicą w Hue), Kochinchina (Wietnam Południowy ze stolicą w Sajgonie) oraz Kambodża, a od 1893 r. również Laos. Annam, Tonkin, Kambodża i Laos były protektoratami Francji, natomiast Kochinchina – kolonią.

² J. Buttinger, *The Smaller Dragon: A political history of Vietnam*, Preager, New York 1958, s. 439.

Do opcji prochińskiej, określanej mianem rewolucyjnej, można zaliczyć przede wszystkim partię Viet Nam Quoc Dan Dang (VNQDD, Wietnamska Partia Narodowa), ideowo związaną z chińskim Guomindangiem. W Wietnamie działał również silny ruch komunistyczny. Na szczególną uwagę zasługuje Komunistyczna Partia Indochin, powołana do życia jeszcze w 1930 r., ale oprócz niej działały jeszcze inne grupy lewicowe, np. trockistowskie. Lider wietnamskich komunistów Nguyen Ai Quoc (od 1943 r. znany jako Ho Chi Minh) od lat współpracujący z francuskimi komunistami i Kominternem, był inicjatorem utworzenia w 1941 r. szerokiego frontu politycznego – Viet Nam Doc Lap Dong Minh Hoi (w skrócie zwanego Viet-Minh). Trzonem frontu była partia komunistyczna. Do Viet-Minhu przystąpiły inne partie rewolucyjne oraz VNQDD, ale front był otwarty dla wszystkich organizacji, które jako cel stawiały wyzwolenie narodowe.

Niepokój chińskich polityków budził wzrost popularności Ho Chi Minha w porównaniu z działaczami innych ugrupowań, m.in. VNQDD. W czasie, gdy Ho Chi Minh w 1942 r. przebywał w więzieniu, przy ich poparciu powstała nowa koalicja. Bazowała ona na VNQDD i partii Dai Viet (Wielki Wietnam), ale przystąpiły do niej mniejsze organizacje. Na jej czele stanął, przebywający w Chinach od 1906 r., Nguyen Hai Than. Organizacja, mimo że skupiała liczące się partie i ruchy polityczne okazała się całkowicie niezdolna do działania³. Ta sytuacja zmusiła Chiny do zaakceptowania i przynajmniej tolerowania Ho Chi Minha. Na swoją działalność Viet-Minh otrzymał 100 tys. USD. Jednocześnie front podjął współpracę z generałem Chang Fa-kueiem, bliskim współpracownikiem Chiang Kai-sheka (Jiang Jieshi). Chang Fa-kuei szkolił nawet wietnamskich żołnierzy⁴. Wkrótce Viet-Minh zaczął otrzymywać środki od amerykańskiej misji wojskowej OSS (Office of Strategic Services) w zamian za informacje o ruchach wojsk japońskich⁵. Viet-Minh i kierująca nim Komunistyczna Partia Indochin wzmacniały coraz bardziej swoje wpływy, zwłaszcza w Tonkinie i Annamie. Do końca 1944 r. Viet-Minh liczył już 500 tys. członków, z czego 200 tys. w Tonkinie, 150 tys. w Annamie i 150 tys. w Kochinchinie.

Francja obawiała się wzrostu nastrojów niepodległościowych w Indochinach. Obietnice, które składała, zapowiadały pewną niezależność tego obszaru, ale pod jej patronatem. 6 grudnia 1943 r. Rene Pleven, komisarz ds. kolonii, z okazji drugiej rocznicy wypowiedzenia wojny Japonii przez Wolną Francję zapowiedział, że Indochinom po wojnie zostanie przyznany nowy status polityczny w ramach Unii Francuskiej. Podobną deklarację złożył generał Charles de Gaulle 8 grudnia 1943 r.⁶ Była w niej mowa, m.in. o niepodległych Indochinach, szacunku dla narodowych aspiracji i odpowiedzialności politycznej.

³ W. J. Duiker, *The communist road to power in Vietnam*, Westview Press 1981, s. 78.

⁴ *Keessing's Contemporary Archives 1943*, (KCA), s. 6154.

⁵ J. Buttinger, *The Smaller Dragon*, s. 441–442.

⁶ Nguyen Khac Vien, *Vietnam. A long history*, Hanoi 1987, s. 245.

Jednocześnie zwolennicy de Gaulle'a zaczęli przygotowywać się do powrotu w ten rejon. W południowych Chinach powstała Francuska Misja Wojskowa, a o powojennej sytuacji w Indochinach emisariusze de Gaulle'a rozmawiali z przedstawicielami generalnego gubernatora Jeana Decoux. Oprócz tego kontaktowano się z dowództwem amerykańskim w sprawie koordynacji działań zbrojnych z Francuskim Ruchem Oporu w Indochinach⁷.

Japończycy, po upadku rządu Petaina (sierpień 1944 r.), ostatecznie zerwali związek z Francją i zdecydowali się na rozwiązanie radykalne, sprzyjające jednocześnie projapońskim ugrupowaniom działającym w Wietnamie. Działania te miały służyć odrodzeniu niepodległego Wietnamu zgodnie z ideą Wielkiej Azji Wschodniej. Realizując ten plan 9 marca 1945 r. japońskie oddziały bez większego trudu rozbroiły załogi francuskie. 11 marca cesarz Bao Dai został poinformowany przez ambasadora Yokoyanę o całości wydarzeń i woli rządu japońskiego przyznania Wietnamowi niepodległości. Bao Dai proklamował niepodległość, unieważniając tym samym wszystkie umowy z Francją. Jednocześnie zadeklarował sojusz z Japonią.

General de Gaulle potępił działania Japończyków (11 marca), a 13 marca 1945 r. gabinet francuski zapowiedział ofensywę militarną w Indochinach. Status państw indochińskich po zakończeniu działań wojennych określono w dokumentach rządowych z dnia 20 marca i propozycjach ministra ds. kolonii M. Giacobbi z 25 marca 1945 r. Istotne polityczne znaczenie miała Deklaracja Rządu Republiki Francuskiej z 24 marca 1945 r., w której zapowiedziano utworzenie Federacji Indochińskiej, złożonej z Annamu, Tonkinu, Kambodży, Kochinchiny i Laosu, na czele której stałby gubernator generalny i która miałaby wejść w skład Unii Francuskiej. Rząd francuski deklarował, że *Status Indochin w stadium opracowywania będzie konsultowany z legalnymi organami wolnych Indochin*⁸. Organem ustawodawczym miała być Rada Państwa, w skład której wchodziłoby przedstawiciele narodów indochińskich i Francji. Metropolia zastrzegła sobie prawo do kreowania polityki zagranicznej i obronnej, pozostawiając w rękach lokalnych władz politykę wewnętrzną.

Klęska Japonii stała się dla Viet-Minhu wielką szansą, stworzyła bowiem korzystne warunki dla realizacji niepodległościowych założeń programowych frontu. Jednocześnie wzmocniła polityczne zaplecze tych wszystkich ugrupowań, które od początku szanse na niepodległość upatrywały we współpracy z aliantami. Wykorzystując polityczną próżnię, jaka wytworzyła się po kapitulacji Japonii Ho Chi Minh przygotowywał się do przejęcia władzy. Żołnierzom Viet-Minhu udało się wyzwolić północne rejony kraju. Na 16 sierpnia Ho zwołał Kongres Narodowy. Kongres przyjął 10-punktowy program zawierający podstawowe założenia ustro-

⁷ The French Ambassador (Bonnet) to the Secretary of State, *Foreign Relations of United States (FRUS)* vol. VI, *The British Commonwealth and the Far East*, Washington 1969, s. 297–299.

⁸ Declaration du Gouvernement de la République Française Relative à l'Indochine (24 mars 1945), w: *Principaux textes de politique internationaux*, Paris 1945.

jowe Demokratycznej Republiki Wietnam, powołał Komitet Wyzwolenia Narodowego, pełniący funkcję rządu tymczasowego, na czele którego stanął Ho Chi Minh i wezwał ludność do powstania. Ten okres w historiografii wietnamskiej określany jest mianem rewolucji sierpniowej. Komitet przejmował kolejno władzę w większych miastach Wietnamu: Hanoi, Hue, Sajgonie, a także zażądał abdykacji Bao Daia. W zamian za gwarancje zachowania życia i majątku rodziny cesarskiej domagano się od niego przekazania władzy, poinformowania Japończyków o zmianie sytuacji politycznej w państwie, wydania polecenia gwardii cesarskiej oraz całej administracji by podporządkowała się siłom rewolucyjnym. 22 sierpnia dymisję złożył premier gabinetu królewskiego Tran Trong Kim, a 29 sierpnia 1945 r. w Hue cesarz Bao Dai przekazał przedstawicielom rządu tymczasowego symbole władzy cesarskiej: miecz oraz pieczęć i stał się obywatelem Nguyen Vinh Thuy. Abdykując Bao Dai *prosił wszystkie partie, wszystkie klasy społeczne jak również rodzinę królewską o solidaryzowanie się i pełne poparcie dla demokratycznego rządu tak aby wzmocnić narodową niepodległość*⁹.

Wietnamczycy chcieli wyzwolić całe terytorium i rozbroić armię japońską zanim swoją misję rozpoczną alianci. W krótkim okresie czasu udało im się objąć kontrolą wszystkie trzy części Wietnamu: Annam, Tonkin i nawet Kochinchinę. Kulminacyjnym momentem tej serii wydarzeń było proklamowanie przez Ho Chi Minha 2 września 1945 r. Demokratycznej Republiki Wietnamu (DRW). Proklamacja nawiązywała do Amerykańskiej Deklaracji Niepodległości i wysłuchali jej również dyplomaci i żołnierze amerykańscy przebywający w Hanoi. Deklaracja stwierdzała, iż wszystkie warunki niezbędne do zapewnienia krajowi niepodległego bytu zostały spełnione, a Ho Chi Minh zadeklarował w imieniu Tymczasowego Rządu DRW, że: *Wietnam ma prawo być wolnym, niepodległym państwem i to się już stało*¹⁰.

Ho Chi Minh podjął szereg akcji dyplomatycznych, aby Francja nie mogła przywrócić w Indochinach swojej przedwojennej dominacji. Ważne miejsce w tych zabiegach zajmowały Chiny. Ich stanowisko miało w tym wypadku znaczenie ponieważ, zgodnie z założeniami polityki amerykańskiej w Azji, po zakończeniu wojny miały odgrywać w tym regionie istotną rolę¹¹.

Na konferencji w Poczdamie Połączony Komitet Szefów Sztabów postanowił, że Indochiny na południe od 16 równoleżnika będą włączone do Dowództwa Azji Południowo-Wschodniej (South East Asia Command, SEAC). Odpowiedzialność za porządek i bezpieczeństwo w tym rejonie spoczywała na admirałce Louise Mount-

⁹ Abdication of Bao Dai: <http://coombs.anu.edu.au/~vern/van-kien/baodai.html>, (cytaty w tłumaczeniu autorki).

¹⁰ Declaration of independence of the Democratic Republic of Viet-Nam (September 2, 1945): <http://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/vietdec.htm>.

¹¹ Szerzej na ten temat patrz: H. M. Vinacke, *The United States in the Far East 1945–1951*, London 1952, s. 48–54.

battentie, głównodowodzącym SEAC. Wojska chińskie miały natomiast uczestniczyć w rozbrajaniu wojsk japońskich w Indochinach, na północ od 16 równoleżnika¹². 15 sierpnia 1945 r. generał Mac Arthur podpisał Rozkaz Ogólny nr 1 sankcjonujący obecność w Indochinach wojsk chińskich. W punkcie „a” postanowiono, że: *Japońskie Dowództwo i wszystkie podległe mu siły lądowe, morskie i powietrzne w Chinach (wyluczając Mandżurię), na Formozie i Francuskich Indochinach na północ od 16 równoleżnika będą kapitulowały przed Generalissimusem Chiang Kai-shekiem*¹³.

Z kolei wojska angielskie i hinduscy Ghurkowie, którymi dowodził gen. D. D. Gracey, miały rozbrajać Japończyków w Kambodży, Laosie i Wietnamie na południe od 16 równoleżnika. Ich zadaniem było również oswobodzenie wszystkich internowanych żołnierzy alianckich. W memorandum z 16 sierpnia, skierowanym do rządu chińskiego, Brytyjczycy określili swoją politykę w odniesieniu do tego rejonu. Miała ona polegać na dążeniu do restauracji administracji francuskiej na tym terytorium i powrotu Francji tak szybko jak to będzie możliwe. Brytyjczycy oczekiwali podobnego zachowania Chin w tej sytuacji¹⁴.

Wojska chińskie, zgodnie z Rozkazem Ogólnym nr 1 wkroczyły do Indochin na północ od 16 równoleżnika i rozpoczęły rozbrajanie oddziałów japońskich. 24 sierpnia 1945 r. Chiang Kai-shek, w expose dotyczącym polityki na terenach okupowanych, stwierdził, iż Chiny ... *stanowczo potwierdzają, że nie mają żadnych ambicji terytorialnych w Wietnamie i że ... naród wietnamski może stopniowo odzyskiwać niepodległość zgodnie z przyjętymi zobowiązaniami w Karcie Atlantycznej*¹⁵. W oświadczeniu znalazły się również stwierdzenia uznające szczególne prawa Francji w Indochinach. Wietnamczycy próbowali przeciwdziałać wkroczeniu wojsk chińskich, przedstawiając jako argument konkretne plany związane z przejmowaniem atrybutów władzy państwowej. W tej sprawie zachował się list delegacji wietnamskiej, przebywającej we Francji, do Narodów Zjednoczonych, w którym stwierdza się, że ... *okupacja wojskowa w Indochinach nie jest potrzebna*¹⁶. Gdy jednak stało się jasne, że wkroczenie wojsk chińskich jest nieuniknione Ho Chi Minh przyjął kurs na „zredukowanie napięcia” we wzajemnych stosunkach¹⁷.

Początkowo wojskami chińskimi w Indochinach mieli dowodzić generałowie Chang Fa-kuei (wcześniej szkolił on oddziały Ho Chi Minha) i Lu Han. Wkrótce

¹² Report to the Combined Chiefs of Staff by the Supreme Allied Commander, South East Asia (Extracts), Allan W. Cameron, *Vietnam Crisis. A documentary history*, Cornell U.P., London 1971, s. 55. Patrz też: *The Pentagon Papers*, Gravel Edition, Chapter I, Background to the Crisis, 1940–50, Section 2, s. 4, [w:] <http://www.mthlyoke.edu/acad/intrel/pentagon/pent2.htm>

¹³ H. S. Truman, *Years of the decision*, Garden City, New York 1952, s. 439–440.

¹⁴ *FRUS 1945*, vol VII, s. 500–501.

¹⁵ King C. Chen, *Vietnam and China 1938–1954*, Princeton University Press, Princeton 1969, s. 115.

¹⁶ Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rosyjskiej Federacji (MID RF), *Indokitajska problema w OON. Sbornik dokumentov 1945–1952*, MID SSSR, Moskwa 1954.

¹⁷ Luu Van Loi, *50 Years of Vietnamese diplomacy 1945–1999*, Hanoi 2000, s. 14.

Chang został oddelegowany do Kantonu i w Wietnamie pozostał Lu Han. Rząd chiński chciał dodatkowo wykorzystać obecność wojsk chińskich w Wietnamie, by mieć pełniejszą kontrolę nad buntującą się prowincją południowych Chin – Yunnanem.

Generał Lu Han zamierzał wywalczyć dla Chin pewne koncesje (głównie gospodarcze) w zamian za ułatwienia w powrocie Francji do Indochin. Dowodzący francuskimi siłami zbrojnymi w Yunnanie generał Alessandri 11 sierpnia 1945 r. uzyskał obietnicę chińskiego szefa sztabu, że wojska francuskie będą mogły towarzyszyć Chińczykom w ich wymarszu do Północnego Wietnamu. Rząd kuomintangowski, zachowując pozycję neutralną, nie zamierzał mieszać się w wewnętrzne sprawy francusko-wietnamskie, nie chciał też wspierać niepodległościowych dążeń Wietnamczyków.

28 sierpnia 1945 r. 152 500 żołnierzy chińskich przybyło do Indochin. Generał Lu Han przyjechał do Hanoi tydzień po proklamowaniu niepodległości DRW. Później w Wietnamie przebywało 180 tys. żołnierzy¹⁸, a chiński kontyngent składał się z dywizji rządu centralnego i dwóch dywizji yunnańskich¹⁹. Obok Chińczyków do Hanoi przybyły trzy oddziały amerykańskie pod dowództwem majora Archimedeasa L. Patti. Chociaż generał Alessandri otrzymał wcześniej zgodę na wkroczenie do Wietnamu u boku armii chińskiej, to jednak Lu Han nie pozwolił na to. Pretekstem był „niejasny status” francuskiego generała²⁰. Sam Alessandri mógł przybyć do Hanoi dopiero 28 września, ale Lu Han nie zezwolił mu na uczestnictwo w ceremonii złożenia broni przez Japończyków.

Wkraczający na południe od 16 równoleżnika Brytyjczycy byli przyjmowani z nadzieją, natomiast Chińczyków przyjmowano bardzo nieufnie. Przyczyną tego były nie tylko względy historyczne, ale i zachowanie przybywających wraz z żołnierzami chińskimi cywili, liczących na rozwój czarnego rynku, szmugiel i szybki zysk. Wietnamczycy obawiali się ingerowania w wewnętrzne sprawy ich kraju i wzmoczonej penetracji chińskiej nie tylko w sferze gospodarczej, ale i politycznej. Gdy jednak dowiedzieli się, że Brytyjczycy wkroczyli tylko po to, aby oddać natychmiast władzę w ręce Francuzów, zmienili nastawienie do Chińczyków. Elementem polityki wietnamskiej stała się „przyjaźń chińsko-wietnamska” i szczególne traktowanie chińskich nacjonalistów. Ho Chi Minh wydał instrukcję władzom lokalnym, aby współpracowały z żołnierzami Lu Hana i nie dawały im pretekstu do interweniowania w sprawy wewnętrzne²¹. Potwierdza to oświadczenie złożone przez Vo Nguyen Giapa, głównodowodzącego siłami zbrojnymi Viet-Minhu i zarazem ministra spraw wewnętrznych, który podkreślił, iż w sprawach polityki za-

¹⁸ Luu Van Loi (op.cit., s. 12) podaje liczbę 200 tys. żołnierzy.

¹⁹ H. C. Hinton, *China's relations with Burma and Vietnam. A brief survey*, Institute of Pacific Relations, New York 1958, s. 13.

²⁰ King C. Chen, *Vietnam and China...*, s. 125.

²¹ Luu Van Loi, op.cit., s. 15–16.

granicznej priorytetem są stosunki ze Stanami Zjednoczonymi i Chinami. Chińczyków określił jako naród najbliższy nie tylko z punktu widzenia geograficznego, ale i ekonomicznego oraz kulturowego. Vo Nguyen Giap powoływał się przy tym na słowa poparcia dla niepodległości Wietnamu, wypowiedziane przez Chiang Kai-sheka: *koniec wojny światowej musi przynieść koniec imperializmu, albowiem imperializm jest powodem wojen*²².

W tym czasie Chiny były związane z ZSRR Układem o przyjaźni i współpracy, podpisanym 14 sierpnia 1945 r., co być może dla Ho Chi Minha stanowiło rękojmię, że jego pozycja, a zwłaszcza niepodległościowe i rewolucyjne aspiracje nie zostaną podważone. Ho Chi Minh ponadto musiał liczyć się z Chinami również z racji zadań, jakie wielkie mocarstwa wyznaczyły im w sprawach powojennego uregulowania sytuacji na Dalekim Wschodzie. ZSRR i Chiny w układzie z 14 sierpnia zobowiązywały się do przyjaznej współpracy, zgodnie z wcześniejszymi zobowiązaniami: deklaracją Narodów Zjednoczonych z 1 stycznia 1942 r., moskiewską z dnia 30 października 1943 r. i Kartą Narodów Zjednoczonych. W art. 5 oba państwa zobowiązały się wzajemnie szanować swoją suwerenność i integralność terytorialną oraz nie mieszać się w wewnętrzne sprawy drugiej strony²³.

Tak więc, biorąc pod uwagę ogólną retorykę przemówień przywódców chińskich, można było mieć nadzieję, że ich kraj wesprze Wietnamczyków w dążeniach do odzyskania niepodległości. Chiny jednak opowiedziały się za powrotem Francji do Indochin. Generał Lu Han z taką polityką rządu centralnego nie w pełni się utożsamiał. Uważał, że nie należy się spieszyć, a wykorzystać czas do wynegocjowania jak najbardziej korzystnych dla Chin warunków. Można nawet stwierdzić, że próbował w pewien sposób korygować politykę rządu centralnego, m.in. nie zezwolił, o czy była mowa wcześniej, na udział Francuzów w ceremonii złożenia broni przez Japończyków, natomiast zaprosił oficerów Viet-Minhu.

Ho Chi Minh liczył się z tym, że na scenie politycznej Chińczycy będą popierać ugrupowania prochińskie: Dong Minh Hoi oraz VNQDD. Generał Lu Han, podobnie jak Chiang Kai-shek nie darzył sympatią komunistów, ignorował Rząd Tymczasowy, na czele którego stał Ho Chi Minh. We wrześniu do Wietnamu przybył Hsiao Wen, który miał pomóc w umocnieniu prochińskich ugrupowań i raz jeszcze podjąć próbę stworzenia silnego koalicyjnego frontu pod chińskimi auspicjami. W środowisku wietnamskich patriotów zawsze istniała grupa opowiadająca się za ściślejszymi związkami z Chinami. I tym razem Hsiao Wenowi udało się za-

²² King C. Chen, op.cit., s. 113.

²³ *Traite d'Amitie et d'Alliance entre la Republique de Chine et l'URSS (14 aout 1945)* [w:] *Principaux textes de politique internationaux de l'anne 1945*. La documentation francaise 1952, s. 146. Układ ten był uzupełniony szeregiem bardziej szczegółowych porozumień, dotyczących eksploatacji kolei żelaznej, bazy morskiej w Port Artur, portu Dalnyj, stacjonowania wojsk radzieckich w Mandżurii. Chiang Kai-shek idąc na ustępstwa zwłaszcza w sferze gospodarczej, liczył na neutralną postawę ZSRR w konflikcie wewnętrznym.

chęć do współpracy niektórych wietnamskich patriotów, nawet tych związanych z ruchem komunistycznym.

Aby uprzedzić ewentualną konsolidację tych sił, Ho Chi Minh dążył do jak najszybszych wyborów. Taki akt ponadto świadczyłby o przejmowaniu atrybutów państwa przez nowe władze i co za tym idzie wytraciłby argumenty z ręki tym wszystkim, którzy twierdzili, że Wietnamczycy do niepodległości muszą się przygotować. 8 września 1945 r. Ho Chi Minh podpisał dekret o wyborach do Zgromadzenia Narodowego. Rząd wyznaczył wybory na dzień 6 stycznia 1946 r. Dodatkowo, chcąc uzyskać większą przychylność dla Viet-Minhu Ho Chi Minh wykonał następujący manewr polityczny – w listopadzie ogłosił samorozwiązanie się Komunistycznej Partii Indochin, by następnie podjąć rozmowy z Dong Minh Hoi (Wietnamska Liga Rewolucyjna) i VNQDD. Pod koniec grudnia 1945 r. Lu Han sformułował ultimatum, w którym domagał się większego udziału w sprawowaniu władzy prochińskich ugrupowań²⁴. Wkrótce (26 grudnia) strony osiągnęły porozumienie, na mocy którego określono zasady podziału mandatów w przyszłym parlamencie – 50 miało przypaść VNQDD, a 20 Dong Minh Hoi. Ho Chi Minh miał zostać prezydentem, a lider VNQDD wiceprezydentem Wietnamu. Po wyborach, które przeprowadzono 6 stycznia 1946 r. (mimo że komuniści, wg oficjalnych danych, uzyskali ponad 90% głosów) oddano obiecane mandaty innym ugrupowaniom. Ho Chi Minh tym samym zamierzał uzyskać przychylność Chin i udowodnić swoje przywiązanie do demokratycznych ideałów. Tak więc zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami Viet-Minh uzyskał 240 mandatów, natomiast Dong Minh Hoi i VNQDD razem 70 mandatów.

2 marca 1946 r. I sesja Zgromadzenia Narodowego jednogłośnie powierzyła Ho Chi Minhowi misję utworzenia rządu jedności narodowej. Przyjęto również tekst odezwy, skierowanej do narodu wietnamskiego, do bojowników na frontach, do mniejszości narodowych, do narodów Francji i Chin, ONZ a także do Chiang Kai-sheka i papieża²⁵.

8 listopada 1946 r. Zgromadzenia Narodowe przyjęło pierwszą konstytucję DRW. Amerykańskie raporty z Wietnamu były zgodne co do tego, że Viet-Minh, kierowany przez Ho Chi Minha, stanowił jedyną realną siłę polityczną mogącą negocjować z Francją i sprawował efektywną władzę w Wietnamie²⁶. Kolejnym priorytetowym zadaniem stało się zdobycie międzynarodowego uznania dla nowego państwa i jego rządu. Ho Chi Minh dążył do urzeczywistnienia aktu niepodległości odwołując się, przede wszystkim, do deklaracji wygłaszanych wcześniej

²⁴ Nguyen Khac Vien, *op.cit.*, s. 262.

²⁵ A. Guber, *Wietnamskiej narod w borbie za swoju niezawisimost' i diemokratiju*, „Woprosy Istorii”, nr 10/1949, s. 50.

²⁶ Memorandum of Conversation by Mr. Richard L. Sharp of the Division of Southeast Asian Affairs, *FRUS*, vol. VIII, *The Far East 1946*, Washington 1971, s. 17.

przez przywódców wielkich mocarstw i rozpoczynając rozmowy z rządem francuskim. Wystosował więc szereg pism dyplomatycznych do rządów Stanów Zjednoczonych, ZSRR i Wielkiej Brytanii z prośbą o przychylność dla jego działań. Liczył zwłaszcza na prezydenta Stanów Zjednoczonych, któremu do lutego 1946 r. wysłał 8 komunikatów, jednocześnie kierując je także do sekretarza stanu Jamesa Byrnesa. W sierpniu 1945 r., za pośrednictwem OSS Wietnam wyraził zgodę na status polityczny zbliżony do protektoratu USA nad Filipinami. W październiku 1945 r. rząd wietnamski formalnie zwrócił się o interwencję USA i ONZ w związku z agresją Francji²⁷. Ho Chi Minh prosił o uznanie niepodległości DRW, powołując się na zasady proklamowane w Karcie Atlantyckiej i Karcie Narodów Zjednoczonych lub ustanowienie chociażby jakiejś formy powiernictwa pod auspicjami ONZ. W liście skierowanym do prezydenta Trumana 27 lutego, za pośrednictwem amerykańskiego przedstawiciela w Hanoi Landon, apelował o zapoznanie Narodów Zjednoczonych z sytuacją w Annamie²⁸. Ho Chi Minh przekazał Landonowi dwa listy adresowane do prezydenta Stanów Zjednoczonych i ich kopie do przywódców Chin, Rosji i Wielkiej Brytanii. W tych obu pismach Ho Chi Minh prosił amerykańskiego prezydenta, aby Stany Zjednoczone, jako członek ONZ, poparły ideę niepodległości Wietnamu na wzór rozwiązań przyjętych dla Filipin i podjęły wszystkie możliwe środki, aby uchronić Indochiny przed francuską agresją. Petycja skierowana do ONZ zawierała chronologię stosunków francusko-japońskich, oświadczenie dotyczące proklamowania niepodległości DRW z 2 września 1945 r., skrócony przegląd wydarzeń w Kochinchinie poczynając od 23 września 1945 r., działania władz w Tonkinie włączając w to demokratyczne wybory, reformę edukacji, stabilizowanie gospodarki i inne. W petycji znalazł się również apel do 4 mocarstw (USA, ZSRR, Chin i Wielkiej Brytanii) o mediację w sprawie zakończenia konfliktu w Indochinach i przedstawienie problemu do rozstrzygnięcia przez ONZ. Dokument kończył się prośbą o uznanie niepodległości albowiem *Wietnamczycy będą walczyć z restauracją francuskiego imperializmu*²⁹. Jednocześnie powiadomiono sekretarza generalnego i członków Rady Bezpieczeństwa o zbrodniach popełnianych na ludności cywilnej. W memorandum, którego kopie otrzymali radziecki przedstawiciel w Szwajcarii Kałużenkow, sekretarz generalny ONZ i członkowie Rady Bezpieczeństwa (bez Francji) podawano przykłady morderstw, podpaleń całych wsi: *W szczególności w jednym z okręgów wyborczych Son Bai 5 wsi było obróconych w popiół. Francuzi nie szczydzili starców, ani dzieci. Położ-*

²⁷ We wrześniu i październiku 1945 r. wojska francuskie, które za zgodą generała Grecey'a przybyły do Kochinchiny, rozpoczęły operację skierowaną przeciw administracji Viet-Minhu.

²⁸ Ho Chi Minh użył historycznej nazwy Annam w odniesieniu do całego terytorium Wietnamu. Annam znaczy w tłumaczeniu „spokojne południe”.

²⁹ The Pentagon Papers, Gravel Edition, Chapter 1, Section 2, s. 8, w: <http://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/pentagon/pent2.htm>.

*nice i niemowlęta zakluwano wprost w łózkach*³⁰. Jeden z listów opisuje wydarzenie, które miało miejsce 20 lipca w miasteczku Yen, gdzie młody Wietnamczyk, służący w wojsku, dostał się do niewoli francuskiej. Po przesłuchaniu powieszono go na drzewie, pod które podłożono ogień. Później zwłoki wrzucono do rzeki.

Ostatni komunikat prezydent Ho Chi Minh przekazał we wrześniu 1946 r., kiedy złożył wizytę ambasadorowi Stanów Zjednoczonych w Paryżu. Prosił w nim o pomoc w utrzymaniu niepodległości Wietnamu w ramach Unii Francuskiej³¹. Zarówno listy do prezydenta Trumana, jak i sekretarza stanu Jamesa Byrnesa, pozostały bez odpowiedzi. Administracja USA starała się zachować neutralność wobec narastającego konfliktu. Wątpliwość, która pojawiała się w wypowiedziach amerykańskich polityków dotyczyła intencji wietnamskiego przywódcy – czy działał on w interesie niepodległego Wietnamu z pobudek patriotycznych, czy też w interesie światowego komunizmu. Jeszcze na początku 1946 r. większość analityków była zdania, że Viet-Minh ... *raczej podkreśla charakter niepodległościowy i swój annamicki patriotyzm*³². We wrześniu pojawiły się analizy mówiące o wzmożonej aktywności komunistów w Indochinach, a w dniu 5 grudnia 1946 r. Biały Dom poinstruował amerykańskich dyplomatów przebywających w Hanoi, aby brali pod uwagę, że Ho Chi Minh jest agentem międzynarodowego komunizmu, a poparcie dla niego wpływa destruktywnie na sytuację we Francji. Ostrzegano, że może dojść do wzmocnienia promoskiewsko nastawionego reżimu. Ponadto zwrócono uwagę na to, że Francja i Wietnam, podjęły już negocjacje, przyjmując pewne rozstrzygnięcia, czyli jest możliwe pokojowe rozwiązanie. Pewne prowokacje po obu stronach są jedynie dowodem na to, że nie wszystkie problemy zostały rozstrzygnięte. Na to potrzeba cierpliwości i czasu.

Dyplomaci chińscy sugerowali, że Stany Zjednoczone, Chiny i Wielka Brytania mogłyby podjąć się mediacji w konflikcie francusko-wietnamskim. Na podkreślenie zasługuje fakt, że nie byli oni tak przekonani o powiązaniach komunistów chińskich i radzieckich z Viet-Minhem jak Amerykanie i wąpili w to, by Ho Chi Minh otrzymywał jakąkolwiek pomoc materialną od komunistów³³. W sprawie Kochinchiny Chińczycy uważali, że jej status winien być wynikiem przemyślanych negocjacji i kompromisu, po tak długim okresie oddzielenia od reszty Wietnamu.

Zachowane z tego okresu dokumenty świadczą, że Ho Chi Minh liczył również na poparcie Moskwy. Stalin otrzymywał informacje o tym co dzieje się w Indochinach za pośrednictwem ambasad Francji w Moskwie i ZSRR w Paryżu (ambasa-

³⁰ Archiwum MID RF, Delo nr 192 – Vniesnij Fond Jugo-Wostocznej Azji, Referentura po Wietnamu, opis nr 2.

³¹ The Pentagon Papers, Gravel Edition Chapter I, Background to the crisis, 1940–50, section 4: <http://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/pentagon/pent4.htm>.

³² *FRUS 1946*, vol. VIII, s. 19.

³³ Memorandum of Conversation by Mr. Charlton Ogburn, Jr of the Division of Southeast Asian Affairs, *FRUS 1946*, s. 83.

dorem był wówczas A. Bogomołow). Rząd radziecki został przez niego poinformowany, że w Indochinach nie chcą powrotu Francuzów. Ambasador Bogomołow sugerował, że należałoby rozpatrzyć propozycję protektoratu 5 państw, tj. ZSRR, USA, Anglii, Francji i Chin, nad tym regionem. Jest to jedna z niewielu wypowiedzi polityków radzieckich, świadcząca o poszukiwaniu rozwiązania problemu wietnamskiego na drodze politycznej, wychodząca naprzeciw oczekiwaniom wietnamskim i jednocześnie popierająca amerykańskie propozycje ustanowienia nad państwami Indochin Francuskich międzynarodowego powiernictwa. Bogomołow sugerował, że dobrze byłoby odebrać Indochiny Francji i czekać na rozwój wydarzeń³⁴. Odpowiedź adresata tego raportu W. Dekanozowa (zastępca ministra spraw zagranicznych ZSRR), przekazana za pośrednictwem Kozyriewa (dyrektor departamentu europejskiego MSZ) świadczyła o tym, że ZSRR nie będzie ingerował w wewnętrzne sprawy Indochin, co wcześniej ustalili minister Wiaczesław Mołotow i ambasador Francji w Moskwie. Taka postawa była podyktowana rozwojem wydarzeń we Francji, gdzie do władzy doszedł rząd koalicyjny, z udziałem komunistów. Wydaje się, że drugą przyczyną była niechęć do podejmowania ryzyka, m.in. z powodu niemożności zdefiniowania charakteru sił politycznych działających w Wietnamie. Ponadto ZSRR był związany Układem o Przyjaźni i Współpracy z Chinami z 14 sierpnia 1945 r.

Ten korzystny dla ZSRR układ sił na Dalekim Wschodzie sprawiał, że Stalin unikał w tym czasie jednoznacznych deklaracji, dążąc raczej do zachowania neutralnej pozycji. Nawet na prośby amerykańskie, wyrażane przez ambasadora P. Hurleya, a później przez specjalnego wysłannika prezydenta, G. Marshalla³⁵, Stalin odpowiadał zawsze jednoznacznie, że nie będzie interweniował w wewnętrzne sprawy Chin. W przypadku Wietnamu czynił to samo.

22 września 1945 r. Ho Chi Minh, w nocy przekazanej za pośrednictwem kanałów dyplomatycznych w Paryżu, bezpośrednio zwrócił się do Stalina. Zawiadał o abdykacji cesarza Bao Daia i powstaniu rządu tymczasowego, ale przede wszystkim prosił o pomoc humanitarną. *Z powodu zniszczenia systemu irygacyjnego połowa Tonkinu znajduje się pod wodą, co spowodowało ogromne straty, naród zaczyna umierać*³⁶ – pisał. Również ten list pozostał bez odpowiedzi.

Ho Chi Minh ponownie pisał do Stalina 21 października 1945 r. Ho tłumaczył sytuację międzynarodową na Dalekim Wschodzie w czasie wojny. Wyjaśniał, że Francuzi pozwalając na wejście do Indochin Japończykom zerwali wcześniejsze porozumienia z Wietnamem o protektoracie, a w tajnym porozumieniu wojsko-

³⁴ Pismo Bogomołowa z 20.08.1945 r., w: I. W. Bucharkin, *Kreml i Ho Szi Min. 1945–1969. Iz Archiva MID Rossji*, „Novaja i Nowiejszaja Istorija”, nr 3/1998, s. 126.

³⁵ Generał George Marshall przybył do Chin pod koniec grudnia 1945 r. jako specjalny wysłannik prezydenta Stanów Zjednoczonych, z misją aby doprowadzić do porozumienia dwie strony konfliktu: Guomindang i Komunistyczną Partię Chin.

³⁶ I. W. Bucharkin, *Kreml i Ho Szi Min*, op.cit., s. 125.

wym z 8 grudnia 1941 r. zrzekli się swojej suwerenności nad Indochinami. Ponadto, kiedy 9 marca 1945 r. w Wietnamie miał miejsce zamach stanu, część Francuzów uciekła, część skapitulowała, pozostawiając Wietnam „bez opieki”. Ho Chi Minh powołał się na ustalenia Karty Atlantyckiej i porozumienia z San Francisco i oskarżył Francję, że ignorowała międzynarodowe zobowiązania. Prezydent Wietnamu zadeklarował chęć współpracy z Narodami Zjednoczonymi, ale jednocześnie wolę walki z Francją, jeśli ta wprowadzi do jakiegokolwiek części Indochin swoje wojska. Ho Chi Minh stwierdził, iż cała odpowiedzialność za potencjalny konflikt spadnie na Francję i przewidywał, że na Dalekim Wschodzie mogą rozpocząć się krwawe walki i ogólna destabilizacja. Na tym dokumencie widnieje dopisek Dekazonowa dla Kozyriewa – *Co z tym robić?* i odpowiedź Kozyriewa – *Pozostawić bez odpowiedzi*³⁷.

Gdy na sesji Zgromadzenia Ogólnego w Londynie ONZ w 1946 r. przedstawiciele ZSRR zostali zapytani przez Francuzów o opinię na temat sytuacji w Wietnamie odpowiedzieli, że ZSRR nie jest bezpośrednio zainteresowany tą sprawą³⁸.

Wniosek, który nasuwa się po przeanalizowaniu dokumentów jest następujący: ZSRR nie był w tym czasie zainteresowany Indochinami. Region Dalekiego Wschodu był analizowany jedynie pod kątem rozwoju wydarzeń w Chinach. Prawdopodobnie powody takiej postawy ZSRR były następujące:

- chęć wzmocnienia lewicy, która współpracowała we Francji;
- obawy przed zbytnią emancypacją wietnamskiego przywódcy – Ho Chi Minha, który był postrzegany jako nacjonalista, osoba niezależna w rodzaju „azjatyckiego Tity”;
- niewiara w zwycięstwo Viet-Minhu (szansę taką dostrzeżono dopiero po sukcesie komunistów w Chinach);
- międzynarodowe zobowiązania, które wynikały z podpisanego z rządem Chiang Kai-sheka układu.

W tym czasie Francuzi podjęli rozmowy z Chińczykami, początkowo poświęcone sprawom finansowym. 4 grudnia 1945 r. osiągnięto porozumienie, które pozwoliło na otwarcie dwa dni później Banku Indochińskiego. Rozmowy dotyczyły również kolei indochińskiej, chińskiej mniejszości narodowej w Wietnamie oraz zrównania, z angielskimi i amerykańskimi, francuskich przywilejów ekonomicznych w Chinach. 28 lutego 1946 r. zawarto porozumienie w Czungkingu. Ze strony Chin porozumienie podpisał minister spraw zagranicznych Wang Shih-chieh, ze strony Francji ambasador Jacques Meyrier. Chiny miały rozpocząć wycofywanie swoich wojsk z Indochin między 1 a 15 marca i zakończyć operację do 31 marca 1946 r. Cała procedura wycofywania miała być uzgodniona między obu dowódcz-

³⁷ Ibidem, s. 128.

³⁸ E. Hammer, *The struggle for Indochina*, Stanford University Press, Stanford 1954, s. 201.

twami. Francja otrzymała koncesje w Szanghaju, Tientsinie, Hankow i Kantonie. Chińczycy i Francuzi uzyskali swobodę podróżowania i handlowania na terytoriach państw sygnatariuszy. Wszystkie prawa i przywileje były zagwarantowane na zasadzie wzajemności dla chińskiej mniejszości narodowej we Francji i podobne dla Francuzów oraz mieszkańców Indochin w Chinach.

Chińczycy uzyskali strefę wolnocłową w Hajfongu dla handlu między Francją a Chinami i im także pozostawiono kontrolę nad przestrzeganiem porozumienia. Dodatkowo, ponieważ porozumienie w sprawie linii kolejowej Kunming – Lao Cai z 1903 r. wygasło, Chińczycy korzystający z transportu kolejowego do strefy w Hajfongu, zostali zwolnieni z opłat celnych³⁹.

Jakkolwiek Chiny na porozumieniu z Francją skorzystały generał Lu Han uważał, że można było osiągnąć więcej. 6 marca 1946 r. miał miejsce niewielki incydent, który świadczył o tym, że Lu nie bardzo zgadzał się z władzami centralnymi. W Hajfongu doszło do krótkiej wymiany ognia między francuskimi a chińskimi łodziami patrolowymi⁴⁰. Wkrótce potem, bo już 10 marca, w Paryżu poinformowano, że przekazywanie administracji władzom francuskim przebiega bez zakłóceń, przy współpracy z dowództwem chińskim i politykami wietnamskimi, a francuski dowódca gen. Jacques Leclerc i wietnamski minister Vu Trong Khon otwarcie i przyjaźnie ze sobą współpracują.

Stosunek Wietnamczyków do osiągniętego porozumienia był niechętny. Otwierało ono bowiem Francji drogę powrotu do Indochin. 6 marca oddziały francuskie przybyły do Hajfongu, a 9 marca do Hanoi. Wszystkie te wydarzenia odbywały się bez porozumienia z Wietnamczykami. 18 marca francuskie siły generała Leclerca w Hanoi liczyły już 1076 żołnierzy. Francuskie wojska, w uzgodnieniu z Chińczykami przejęły kontrolę nad Hajfongiem (22 marca), Hanoi (23 marca), Nam Dinh (24 marca) i Da Nang (26 marca).

W tej sytuacji Ho Chi Minh podjął decyzję o przyspieszeniu i finalizowaniu rokowań z Francją licząc się z tym, że będzie musiał pójść na daleko idące ustępstwa.

Tajne rozmowy z Francją wietnamski przywódca podjął znacznie wcześniej bo już 18 sierpnia 1945 r., zanim jeszcze wojska chińskie wkroczyły do Indochin. Ho Chi Minh postawił 5 warunków, które sprowadzały się do uznania przez Francję niepodległości Wietnamu w ciągu 5 a najdalej 10 lat, w zamian za co Viet-Minh zaakceptowałby wspólną politykę obronną i inne koncesje, w tym polityczne i ekonomiczne, na rzecz metropolii. Gubernator generalny miałby przewodniczyć posiedzeniom demokratycznie wybranego parlamentu. Viet-Minh domagał się również zagwarantowania w Indochinach wszystkich wolności i swobód zatwierdzonych

³⁹ Luu Van Loi, op.cit., s. 26–27.

⁴⁰ *KCA 1946*, s. 7780.

przez Narody Zjednoczone⁴¹. Warunki, o których mowa, Wietnamczycy przekazali za pośrednictwem OSS w Kunmingu 25 lipca 1945 r.

Podpisane przez Ho Chi Minha francusko-wietnamskie porozumienie z 6 marca 1946 r. bazowało na tych propozycjach. Przewidywano, że Francja będzie odpowiadać za bezpieczeństwo zewnętrzne a Wietnam – wewnętrzne. Paryż uznał DRW za państwo wolne, mające własny rząd, parlament, armię i finanse, zrzeszone w ramach Federacji Indochińskiej i Unii Francuskiej⁴². W sprawie reunifikacji trzech ky (czyli trzech części Wietnamu: Bac Ky, Trung Ky i Nam Ky) miała wypowiedzieć się ludność w referendum. Viet-Minh zgodził się na zastąpienie wycofywanych wojsk chińskich przez armię francuską. Dalsze kwestie, np.: stosunki dyplomatyczne Wietnamu, zagwarantowanie francuskich interesów, status Federacji Indochińskiej miały być rozstrzygnięte w przyszłych negocjacjach.

Ho Chi Minh musiał tłumaczyć opozycji, głównie VNQDD i Dong Minh Hoi, dlaczego zdecydował się na porozumienie z Francją. Wielu uważało, że jest to zgoda na powrót kolonializmu francuskiego. Niektórzy oskarżali go, że ustępuje Francuzom tylko dlatego, że we Francji władzę sprawuje koalicja, w skład której wchodzi komuniści (ich lider Maurice Thores był wiceprezydentem)⁴³. Ho Chi Minh tłumaczył motywy swojego postępowania, a oprócz wielu innych wymieniał i taki, że chciał uwolnić kraj od wojsk generała Lu Hana. Ho Chi Minh miał później powiedzieć: *lepiej wachać przez krótki czas odchody Francuzów niż jeść chińskie przez całe życie*⁴⁴.

10 kwietnia 1946 r. okupacja Indochin przez wojska sojusznicze ostatecznie dobiegła końca i armia francuska rozlokowała się we wszystkich ważniejszych miastach. Nguyen Hai Than złożył dymisję i wyjechał do Chin. Liderzy obu prochińskich partii, tj. VNQDD i Dong Minh Hoi zabiegali o pomoc przeciw Viet-Minhowi w rozmowach z rządem chińskim i generałem Chang Fa-kueiem. Aby uspokoić sytuację Ho Chi Minh wysłał do Chin 3-osobową delegację, w skład której wchodził były cesarz Bao Dai. Delegacja prowadziła rozmowy od 23 marca aż do 13 kwietnia, starając się uzyskać poparcie dla niepodległościowej polityki rządu. Ho Chi Minh prosił nawet Bao Daia aby pełnił czasowo rolę jego emisariusza w Chinach i mianował go swoim doradcą, ale były cesarz wyjechał do Hongkongu i nie chciał wracać. Wietnamski prezydent proponował, aby gwarantem realizacji porozumienia francusko-wietnamskiego były Chiny i dopiero po spełnieniu przez Francję określonych warunków armia chińska miałaby wycofać się. Ho Chi Minh starał się uzyskać przychyłność Chin. W rozmowie z chińskim polity-

⁴¹ Szczegółowo warunki Ho Chi Minha omówione zostały w książce A. L. Patti, *Why Vietnam*, University of California Press, Berkeley 1980.

⁴² *Thang loi co tinh thoi dai va couc dau tranh tren mat tran doi ngoai cua nhan dan ta*, (Wielkie zwycięstwo i walka na froncie międzynarodowym naszego narodu) Hanoi 1975, s. 82.

⁴³ Buu Loc, *Aspects of the Vietnamese problem*, „Pacific Affairs”, 1952 vol. XXV, no. 3, s. 238.

⁴⁴ King C. Chen, *Vietnam and China ...*, s. 154.

kiem Hsiao Wenem z 16 maja 1946 r. podkreślał, iż 3 podstawowe zasady polityki Wietnamu zakładają:

- przyjęcie opcji prochińskiej;
- niedopuszczenie do powrotu panowania Francji w Indochinach;
- rezygnację z programu komunistycznego rozwoju na 50 lat (Ho Chi Minh prezentował się jako nacjonalista, dla którego pierwszoplanowe znaczenie miały nie idee komunistyczne lecz niepodległościowe).

Konferencja przedstawicieli Francji i Wietnamu rozpoczęła się 19 kwietnia w Dalat (Wietnam Północny). Miała ona wypracować wspólne stanowisko dotyczące stosunków wietnamsko-francuskich przed właściwymi rozmowami, do których miało dojść w Paryżu. Na czele delegacji francuskiej stanął admirał Thierry d'Argenlieu. Konferencja zakończyła się 11 maja bez konkretnych rezultatów. Rozmowy zdominowały następujące sprawy:

- Wietnam miał być państwem niepodległym w ramach Unii Francuskiej, reprezentowanym przez Francuskiego Wysokiego Komisarza z uprawnieniami *quasi* dyplomatycznymi;
- W Kochinchinie Francuzi chcieli ustanowić oddzielny rząd, jakkolwiek region ten pod nazwą Nam Bo miał wejść w skład Wietnamu;
- Francuzi proponowali, aby Wysoki Komisarz stał się prezydentem Federacji Indochińskiej;
- Status Kochinchiny miał być określony w referendum;
- Państwa Federacji miałyby autonomię;
- Prawodawstwo wewnętrzne i instytucjonalne stanowiące byłoby przez Zgromadzenie Państw, w skład którego wchodziłoby z 10 przedstawicieli Francji i 5 z prowincji indochińskich;
- W ramach Unii każde z państw członkowskich miałyby własny parlament, rząd i sądownictwo.

Thierry d'Argenlieu, 27 maja w Sajgonie z uznaniem wyraził się o postępach w negocjacjach. Ho Chi Minh był zdania, że rozmowy stanowią dobrą podbudowę do dalszych rokowań, w czasie których szczegóły związane z Federacją byłyby dopracowane. Niespodziewanie 1 czerwca admirał d'Argenlieu ogłosił, że Francja uznaje niepodległość Kochinchiny (w ramach Federacji Indochińskiej i Unii Francuskiej), z odrębnym rządem, armią i finansami. Premierem rząd tymczasowego Kochinchiny został Nguyen Van Thinh⁴⁵.

Rozmowy francusko-wietnamskie toczyły się nadal, ale rozbieżności między stronami coraz bardziej się pogłębiały. Podstawą negocjacji było uznanie przez Francję jedności i integralności terytorialnej Wietnamu, a wbrew temu ogłosiła ona powstanie Republiki Kochinchiny. Był to także główny powód fiaska konferencji w Fontainebleau (lipiec – sierpień 1946 r.) Szef delegacji wietnamskiej Pham Van

⁴⁵ *KCA 1946*, s. 8108.

Dong 26 lipca wystosował protest w sprawie polityki Francji w Kochinchinie. Francuzi w obliczu tego kryzysu oświadczyli, że ze względu na bardzo poważne różnice stanowisk rozmowy powinny być odroczone. Ostatnią próbą ratowania pokoju było podpisanie 14 sierpnia przez Ho Chi Minha i Mariusa Mouteta, ministra terytoriów zamorskich, układu o *modus vivendi*, który odkładał ostateczne porozumienie na początek 1947 r. Najbardziej kontrowersyjne zagadnienia, tj. reprezentowanie państwa wietnamskiego i zjednoczenie „trzech *ky*” przesunięto również na czas dalszy. Jednak dążenie Francuzów do przeforsowania odrębnego statusu Republiki Kochinchiny, o której Ho Chi Minh mówił, iż jest problemem być albo nie być dla Wietnamu, sprawiło, że układ o *modus vivendi* pozostał martwą literą. Okazało się, że pokój w obliczu narastającego kryzysu jest nie do utrzymania. 19 grudnia 1946 r. prezydent Ho Chi Minh zwrócił się do narodu z apelem: *Chcemy pokoju i dlatego ustępowaliśmy, ale im bardziej ustępowaliśmy, tym bardziej francuscy kolonialiści wykorzystywali ustępstwa, aby ograniczyć nasze prawa. Oni nie ustają w wysiłkach, aby odzyskać nasz kraj. [...] Nie, my raczej poświęcimy wszystko, niż byśmy mieli stracić niepodległość i stać się niewolnikami. [...] Powstańmy przeciw kolonializmowi i obrońmy naszą ojczyznę...*⁴⁶.

Chińczycy nie czekali na ostateczne uregulowanie stosunków wietnamsko-francuskich i podpisanie porozumienia. Sytuacja w Chinach wymagała koncentracji wysiłków na polityce wewnętrznej. 16 maja chiński wiceminister spraw zagranicznych oświadczył, iż Chiny, zgodnie z porozumieniem z Francją rozpoczną wycofywanie swoich wojsk. Oficjalne oświadczenie rządu z Nankinu mówiło o tym, że zakończą operację w ciągu 2 tygodni. Wycofywanie chińskich żołnierzy następowało sprawnie, chociaż ostatni z nich opuścili Wietnam dopiero we wrześniu 1946 r.

*

Podsumowując, należy stwierdzić, że największy wpływ na rozwój powojennych wydarzeń w Wietnamie Północnym miały Chiny. W latach 1945–1946 wojska guomindangowskie okupowały Wietnam i prowadziły rokowania z Francją. Należy podkreślić, że większość przywódców ruchu oporu z Ho Chi Minhem na czele, charakteryzowała nieufność do Chińczyków i niewiara w to, że wojska chińskie znalazły się w Indochinach po to tylko, by rozbroić oddziały japońskie. W tym czasie Ho Chi Minh wyrósł na prawdziwego lidera i dał się poznać jako symbol wolności i niepodległości, jako rzecznik wyzwolenia nie tylko spod dominacji francuskiej, ale również chińskiej. W realizacji niepodległościowych aspiracji Ho Chi Minho wi nie pomogły, ani Stany Zjednoczone, ani Związek Radziecki. Oba mocarstwa prowadziły w tym czasie politykę neutralną wobec narastającego konfliktu wietnamsko-francuskiego.

⁴⁶ Nguyen Khac Vien, op.cit., s. 273.

W latach 1946–1949, a więc wówczas gdy wyodrębniały się dwa państwa wietnamskie, czynnik chiński odgrywał już niewielką rolę. Główne siły polityczne Chin, tj. Komunistyczna Partia Chin oraz Guomindang były zbyt zajęte wojną domową. Guomindangowskie władze przyjęły neutralną postawę wobec francuskiej polityki w Indochinach. Sytuacja uległa zmianie dopiero po zwycięstwie rewolucji i objęciu władzy przez Komunistyczną Partię Chin. W tym okresie także Viet-Minh uległ transformacji i z ugrupowania o charakterze koalicyjnym przeistoczył się w ugrupowanie kierujące się ideologią komunistyczną, bliską koncepcji chińskiej. Ponadto przywódcy Viet-Minhu zdali sobie sprawę, że bez militarnej i gospodarczej pomocy Chin nie będą w stanie prowadzić wojny z Francją.

